

**Мамус А.**  
*студент магістратури юридичного факультету  
Тернопільського національного економічного університету  
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри  
кримінального права та процесу ТНЕУ Олійничук Р.П.*

## **КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ**

Процес розвитку законодавства про злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) і його вдосконалення не мають на сьогодні в Україні достатнього наукового обґрунтування й висвітлення.

Обґрунтування даної тематики є важливим, оскільки потрібно зрозуміти самий аспект правових обов'язків, які покладаються на військові формування та правоохоронні органи держави. Організація та порядок Збройних Сил України та інших військових формувань, визначається та гарантується виключно законам України. Гарантом захисту нашої суверенності, оборони та територіальної цілісності у даний час залишаються військові формування.

При виконання завдань, що покладаються на Збройні сили України, важливу роль відіграють службові особи, які формують військово-адміністративний апарат і наділені певними повноваженнями в частині командно-організаційної та адміністративної діяльності.

На військовослужбовців неухильно накладається обов'язок дотримуватися Конституції України, законів та підзаконних актів, Військової присяги, наказів командирів.

Зрозумівши поняття військового злочину зазначеного в Кримінальному кодексі України в ч.1 ст. 401- військовими злочинами визнаються передбачені цим розділом злочини проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними під час проходження ними навчальних (чи перевірних) або спеціальних зборів. Пояснюючи тим, що ґрунтується визначення на ККУ ч.1 ст.11 («Злочином є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину»), і є похідним від нього.

Крім того, воно має низку специфічних ознак, що впливають із змісту ст. 401 КК. Цими ознаками виступають:

- відокремлений і відносно самостійний об'єкт цих злочинів (родовий об'єкт) – встановлений законодавством України порядок несення або проходження військової служби;

- спеціальний суб'єкт злочину – військовослужбовець, а також військовозобов'язаний під час проходження навчальних (чи перевірних) або спеціальних зборів;

- так звана «військова протиправність» – визнання діяння злочинним тільки в тому разі, коли воно безпосередньо передбачене відповідною статтею розділу XIX Особливої частини КК і одночасно пов'язане з порушенням норм законодавства, що регулює порядок несення військової служби або правил співжиття у військових колективах.

При встановленні ознак складу злочину, передбаченого статтею розділу XIX ККУ, повинні застосовуватися норми інших нормативно-правових актів, які

також регулюють порядок несення або проходження військової служби та були порушені при скоєнні військових злочинів.

З прийняттям 05.04.2001 р. КК України, військові злочини, які містяться в зазначеному розділі, за їх направленістю на суспільні відносини, що охороняються, можна поділити на групи.

Зокрема, В. І. Касинюк, М. І. Панов, С. О. Харитонов [1, с. 16] виокремлюють 9 груп військових злочинів залежно від безпосередніх об'єктів, які лежать в рамках родового об'єкта, але мають свої особливості. Зокрема, це: злочини проти порядку підлеглості та військової гідності (ст. 402 – 406); злочини проти порядку проходження військової служби (ст. 407 – 409); злочини проти порядку збереження та користування військовим майном (ст. 410 – 414); злочини проти порядку експлуатації військової техніки (ст. 415 – 417); злочини проти порядку несення бойового чергування та інших спеціальних служб (ст. 418 – 421); злочини у сфері охорони державної таємниці (ст. 422); військові службові злочини (ст. 423 – 426); злочини проти порядку несення військової служби на полі бою та в районі бойових дій (ст. ст. 427– 433); злочини, відповідальність за які передбачена міжнародними конвенціями (ст. 434-435).

Враховавши вище викладене, можна зрозуміти сам факт військового злочину та аналізувати за даною статтею ККУ, оскільки він може класифікуватися за спеціальним військовим злочином або ж відносно військовим.

Важливим атрибутом злочинів проти встановленого порядку несення військової служби, формуються нестатутні взаємовідносини між військовослужбовцями та інші протиправні діяння, що принижують честь і гідність таких осіб, а також посягають на порядок підлеглості та на дотримання військової етики й ввічливості. У зв'язку із цим він випадає із системи військових формувань, на які покладаються обов'язки щодо забезпечення національної безпеки України. М.І. Карпенко зазначає, що порушення статутних правил взаємовідносин розділяють воїнський колектив, підривають єдність і згуртованість, ведуть до формування конфліктуючих мікрогруп, що ускладнює управління. У багатьох випадках вони ведуть до порушення розпорядку дня, до невиконання завдань і зриву інших заходів. Якщо потерпілий виконує службові обов'язки, застосування до нього насильства може призвести й до інших небезпечних наслідків [2, с. 64]. О.С. Ткачук у свою чергу вказує на те, що суспільна небезпека таких протиправних діянь полягає також у тому, що вони підривають військову дисципліну, принцип одноособового керівництва, посягають на особу командира, начальника, перешкоджаючи тим самим їхній діяльності щодо керівництва підлеглими та негативно впливаючи на стан боєготовності й боєздатності частин та підрозділів [3, с. 9].

Отже, військові злочини досить вагомо підривають наш атрибут гідності та витримки у Збройних Силах України. Враховуючи всі причини, які доводять до згубних наслідків, потрібно зміцнити Збройні формування та уточнити покарання за скоєнні злочини військовослужбовцями. Гарантом повинна бути КУ,ЗУ підзаконні акти та інші впливові чинники на військові формування. В цілому військові злочини є складовою частиною більш небезпечного посягання на суспільні відносини, які забезпечують стабільність воєнної безпеки України.

### Список використаних джерел

1. Касинюк В. І. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) / під заг. ред. М. І. Панова. Харків: «Харків юридичний», 2006. 172 с.
2. Карпенко М. І. Кримінальна відповідальність за порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості (кримінально-правове та кримінологічне дослідження): монографія. К.: КНТ, 2006. 232 с.
3. Ткачук О. С. Судове слідство у кримінальних справах про насильство серед військовослужбовців: монографія. К.: КНТ, 2007. 240 с.

**Палій В.**

*студент магістратури юридичного факультету  
Тернопільського національного економічного університету  
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри  
кримінального права та процесу ТНЕУ Кравчук М.Ю.*

### ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОТЕРПІЛОГО ВІД ЗЛОЧИНУ В СИСТЕМІ ОЗНАК СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ

Упродовж тривалого часу дискутується проблема щодо можливості визнання потерпілого (фізичної особи), а також окремих органів, тканин і крові людини предметом злочину. З цього приводу існують протилежні точки зору. Одна з них полягає в тому, що людина (а також її органи, тканини, тіло, організм тощо) не може бути предметом злочину; відповідно до іншої – людина може визнаватися предметом злочину.

В юридичній літературі існує також «компромісна» думка. Деякі вчені вважають, що люди, на яких спрямовано злочинний вплив, охоплюються поняттям предмета злочину. Однак при цьому термін «предмет злочину» вони заміняють терміном «потерпілий» лише з етичних міркувань. Такої позиції дотримується і В.Л. Соколовський. Він стверджує, що потерпілий у кримінальному праві є різновидом предмета злочину. Проте, зазначає автор, аби підкреслити особливе значення людини як соціальної цінності, а також з урахуванням сформованої у кримінально-правовій доктрині традиції, людина, яка піддалася безпосередньому злочинному впливу з боку винного, у кримінальному праві називається не предметом злочину, а потерпілим. Він також погоджується з тим, що кримінально-правове поняття потерпілого істотно відрізняється від кримінально-процесуального поняття за обсягом і змістом [7, с.246].

Вказуючи на необхідність розмежування понять предмета злочину і потерпілого (очевидно, йдеться про кримінально-процесуальне поняття), Ю.В. Баулін зазначав, що визнавати потерпілого предметом злочину немає підстав, оскільки ці поняття не є тотожними. Хоча предмет і потерпілий часто співпадають в одній особі, однак потерпілий – це поняття більш процесуальне. Неважко побачити, що при вчиненні багатьох злочинів предмет і потерпілий не співпадають в одній особі. Потерпілими можуть бути визнані і ті особи, на яких винуватий безпосередньо не впливав. Наприклад, на власника майна при крадіжці, на родичів або близьких убитого. Поняття «потерпілий» і «предмет» є перехресними, а не збіжними, і тому вони – не взаємозамінні. В людині,